

การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศุติยาปานิโกสูตร สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

Academic Administration Towards Excellence According to The Dutiyaṭṭhapaṇika Sutta for School Administrators under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 3

ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร, สุนทร สายคำ, พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Saksit Seeluangpeth, Sunthon Saikham, Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: saksit092515@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 21 January 2025; Revised: 12 February 2025; Accepted: 17 February 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศุติยาปานิโกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศุติยาปานิโกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้างานบริหารวิชาการ จำนวน 167 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเป็นความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศุติยาปานิโกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 2. แนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศุติยาปานิโกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในการบริหารงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาระบบการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา และการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วางแผนในการบริหารงาน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองให้

เชี่ยวชาญด้านวิชาการ และส่งเสริมให้ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเป็นเลิศทางด้านวิชาการต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ความเป็นเลิศทางวิชาการ, หลักทศตยปาปณิกสูตร

Abstract

This research aimed to: 1) study academic administration towards excellence according to the Dutiyapāṇika Sutta for school administrators under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 3; 2) propose guidelines for developing academic administration towards excellence according to the principles of the Dutiyapāṇika Sutta for school administrators under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 3. A mixed-methods research approach was employed. The quantitative research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.94. The sample included 167 participants, consisting of school administrators, deputy school directors, and academic administration supervisors. Descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation were used for data analysis. The qualitative research instrument was a semi-structured interview, involving 12 key informants selected through purposive sampling. Content analysis was used for qualitative data, presented in narrative form. The research results were as follows: 1. The overall state of academic administration towards excellence according to the Dutiyapāṇika Sutta for school administrators was at a high level. The top three aspects with the highest mean scores were: development of the learning process; development and utilization of educational media and technology; school curriculum development. The aspect with the lowest mean score was measurement, evaluation, and credit transfer of learning outcomes. 2. Guidelines for academic administration towards excellence according to the principles of the Dutiyapāṇika Sutta recommend the following: administrators should establish a clear vision and goals, plan effectively, and promote professional development for teachers to become academic experts. Teachers should be encouraged to build good interpersonal relationships and foster a collaborative learning community. Efforts should be made to ensure effective curriculum development, learning process improvement, systematic measurement and evaluation, the utilization of educational technology, and effective educational supervision. These efforts aim to develop the school into a center of academic excellence in the future.

Keyword: Academic Administration, Academic Excellence, Dutiyapāṇika Sutta

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์จึงมีเป้าหมายในการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยจะมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ

รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการพุทธศาสนา สำนักรงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่มีจุดมุ่งหมายให้การจัดการศึกษาของชาติต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีศักยภาพในการประกอบอาชีพให้ประสบผลสำเร็จส่งผลต่อความเจริญมั่นคงของประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งเสริมศักยภาพและความเป็นเลิศให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและนักเรียนก็คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาคือ ผู้เรียนมีความรู้และสมรรถนะที่จำเป็น มีความสุขและมีเป้าหมายได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและมีพันธกิจที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา คือ ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร และมีทักษะที่จำเป็นต่ออนาคตในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการของหน่วยงานในสังกัดให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเหมาะสมกับบริบท (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในสังกัดและกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคประเทศ โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งจะมีโครงสร้างการบริหารงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่กำหนดให้มีการบริหารและจัดการศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) โดยในการบริหารงานนั้นหัวใจหลักของการบริหารงานในสถานศึกษาคือการบริหารงานวิชาการ เนื่องด้วยงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ การบริหารงานวิชาการจึงนับว่ามีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสุภักดิ์ ตรังรัตนจิต (2562) ที่พบว่าหัวใจหรือภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษาคือการบริหารงานวิชาการ เพราะเป็นงานที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ เพราะว่าหากสถานศึกษาใดดำเนินงานผิดพลาดในการบริหารงานวิชาการก็อาจจะพิจารณาได้ว่าสถานศึกษานั้นประสบความล้มเหลว หรือในทางกลับกันหากสถานศึกษาใดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานทางวิชาการ โรงเรียนนั้นก็สมควรที่จะได้รับการยอมรับและยกย่องว่าเป็นสถานศึกษาที่ดำเนินภารกิจของสถานศึกษาได้ผล เพราะหัวใจหลักใน

ความสำเร็จของโรงเรียนอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการ เป็นผู้นำครูในด้านวิชาการ ทำงานร่วมกับครู สนับสนุนให้ครูทุกคนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีความเป็นเลิศในการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง

ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงต้องมีกลวิธีในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศในด้านวิชาการ ทำให้สถานศึกษามีความโดดเด่น มีมาตรฐานสูงเป็นที่ยอมรับ กลวิธีที่จะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาที่ยั่งยืน คือการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ โดยความเป็นเลิศนั้นจะเป็นระดับคุณภาพสูงสุดของการดำเนินงานที่ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย ความเป็นเลิศทางการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นผลจากความสำเร็จของการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ (ชุดิภาญจน์ หลวงแสน, 2564) แต่จากผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ยังมีผลการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐานในหลายๆ ด้าน เช่น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2565 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนในทุกรายวิชาเท่ากับ 37.32 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดสอบ O-NET ในปีการศึกษา 2565 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนในทุกรายวิชาเท่ากับ 32.66 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 เช่นกัน และนอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงผลการแข่งขันกิจกรรมในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนในระดับชาติ ครั้งที่ 70 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งถือเป็นว่าเป็นรางวัลสูงสุดที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ผลการแข่งขันพบว่า สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 145 โรง มีสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองขึ้นไปในระดับชาติ จำนวน 65 โรง คิดเป็นร้อยละ 46.21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2566)

สาเหตุที่ทำให้ผลทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติและผลการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ก็เนื่องมาจากคณะครูยังมีความเข้าใจในการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาน้อย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และการนิเทศการศึกษา ครูยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแต่ละสาขา และอีกสาเหตุหนึ่งคือ ผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญกับงานวิชาการเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะเน้นในการพัฒนาอาคารสถานที่ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานการเงินเป็นอันดับแรกจึงส่งผลให้สถานศึกษามีความเป็นเลิศทางวิชาการน้อย ด้วยเหตุนี้ถ้าจะทำให้การบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จได้นั้นผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน มีความชำนาญในงาน เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องเกี่ยวเนื่องกันก็คือหลักทศพิธราชธรรม โดยหลักทศพิธราชธรรม

สูตรเป็นหลักธรรมหรือหลักปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เป็นเหมือนกับกุญแจสำคัญที่ใช้ไขประตูไปสู่ความสำเร็จ เป็นแผนที่สำคัญที่จะชี้ให้เห็นเส้นทางสู่ความสำเร็จ โดยหลักธรรมนี้จะประกอบด้วยองค์ ๓ ประการคือ 1) จักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) วิธูโร จัดการธุระได้ดี เป็นผู้ชำนาญในงาน 3) นิสสยสัมปันโน พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ด้วยเหตุนี้ในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีประสบการณ์ เข้ากับบุคคล หรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี (พระครูปลัดบุญช่วย โชติวีโส (อัยวงศ์), 2566) ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้ก็ย่อมจะส่งผลให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการในสถานศึกษาได้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศุติยาปาปนิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยมีมุ่งหวังให้สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการพัฒนางานวิชาการเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการที่ดีขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามทศุติยาปาปนิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศุติยาปาปนิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีขั้นตอนของการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 145 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 6 คน และหัวหน้างานบริหารวิชาการของสถานศึกษา จำนวน 145 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 296 คน จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 145 โรง

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้างานบริหารวิชาการ จำนวน 167 คน ซึ่งมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and

Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) แล้วใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาด สถานศึกษา	ประชากร (คน)				กลุ่มตัวอย่าง (คน)			
	ผอ.	รองผอ.	ครู	รวม	ผอ.	รองผอ.	ครู	รวม
เล็ก	102	-	102	204	61	-	61	122
กลาง	41	-	41	82	20	-	20	40
ใหญ่	2	6	2	10	1	3	1	5
รวม	145	6	145	296	82	3	82	167

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่งระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปฏิบัติการในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรายข้อระหว่าง 0.317-0.750 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างและรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจนครบทั้ง 167 ชุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลัก

หุติยาปานิโกสูตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมิน

3.3 ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร จำนวน 3 รูป และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องมีผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ มีผลงานเชิงประจักษ์ในระดับชาติและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คือชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง สังกัด ขนาดสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ผลงานที่ได้รับ และวัน เดือน ปีที่ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักหุติยาปานิโกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 5 ข้อ

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย และทำการนัดหมายกำหนดวัน เวลา สถานที่กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

4.1.1 ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหุติยาปานิโกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักหุติยาปานิโกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวม ($n = 167$)

การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ ตามทฤษฎีปาปนิกสูตร	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร	4.56	0.25	มากที่สุด	1
2. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร	4.53	0.26	มากที่สุด	2
3. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร	4.50	0.32	มาก	3
4. ด้านการนิเทศการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร	4.47	0.24	มาก	4
5. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร	4.45	0.29	มาก	5
เฉลี่ยรวม	4.50	0.27	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.27) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.25) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.26) และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.32) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.29) ส่วนผลการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตรในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร พบว่าโดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าสูงสุดสามลำดับแรก คือ มีการให้บุคลากรสอนตามหลักสูตรสถานศึกษารอบคอบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีการกำหนดให้บุคลากรวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการนำนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่า

ต่ำสุด คือ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

4.1.1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธยาปณิกสูตร พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าสูงสุดสามลำดับแรก คือ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีการกำหนดให้บุคลากรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและความต้องการของผู้เรียน โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการกำหนดให้บุคลากรวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าต่ำสุด คือ มีการนำเสนอผลงานการจัดการเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น โดยมีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด

4.1.1.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธยาปณิกสูตร พบว่า โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าสูงสุดสามลำดับแรก คือ มีการให้บุคลากรดำเนินการวัดผล ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพจริง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีการกำหนดระเบียบการวัด ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและมีการให้บุคลากรได้พัฒนาเครื่องมือวิธีการ วัดผลประเมินในทุกปีการศึกษา โดยมีค่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการใช้แอปพลิเคชัน (Application) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้ โดยมีค่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

4.1.1.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธยาปณิกสูตร พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าสูงสุดสามลำดับแรก คือ มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แหล่งสืบค้นข้อมูลให้พร้อมในการใช้งาน โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีการให้บุคลากรพัฒนาตนเองในด้านการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการกำหนดนโยบายในการจัดหา พัฒนาสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าต่ำสุด คือ มีการให้บุคลากรนำเสนอผลงานในการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

4.1.1.5 ด้านการนิเทศการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธยาปณิกสูตร พบว่า โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าสูงสุดสามลำดับแรก คือ มีการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในทุกภาคเรียน โดยมีค่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีการวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและมีการนำผลการนิเทศมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาการนิเทศภายในให้เกิดความต่อเนื่อง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าต่ำสุด คือ มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการนิเทศภายใน โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

4.1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ 5 แนวทางดังนี้

4.1.2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการ บริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ผู้เรียนและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน พัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ตรงตามความต้องการ มีความต่อเนื่อง และทันสมัยอยู่เสมอ มีการอบรมพัฒนาครูเพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เทียบเคียงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เทียบเคียงกับมาตรฐานสากล เน้นการพัฒนาสมรรถนะให้เกิดกับผู้เรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรและควรมีผู้เชี่ยวชาญ หรือศึกษานิเทศก์ ให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.1.2.2 ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกันในการออกแบบและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์ผู้เรียน ความต้องการของผู้เรียน ให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีการสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนเพิ่มเติมเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจในเนื้อหา ให้ครูเข้าอบรมพัฒนาตนเองให้เกิดความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครู มีการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้มาให้ความรู้กับครูเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกวด แข่งขันทางวิชาการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อยู่เสมอ

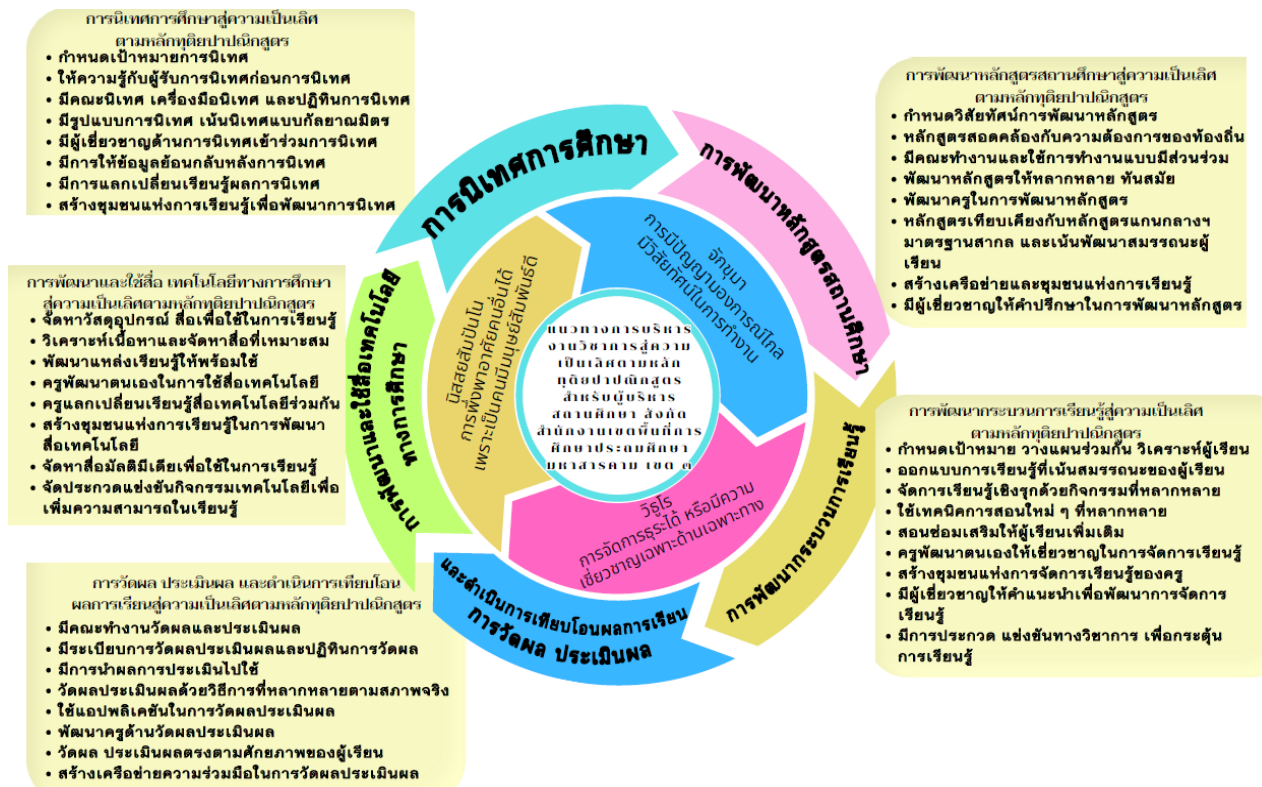
4.1.2.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานในการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้ จัดให้มีระเบียบการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการกำหนดนโยบายด้านการวัดผล ประเมินผลร่วมกัน มีปฏิทินการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา เน้นการวัดผลประเมินผลที่เป็นระบบ มีการวิเคราะห์ผลการประเมินของผู้เรียน และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน วัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีเครื่องมือวัดผล ประเมินผลที่มีคุณภาพ มีการใช้แอปพลิเคชันช่วยในการวัดผลประเมินผลผู้เรียน มีการพัฒนาครูด้านวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร วัดผลประเมินผลโดยบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ตรงตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวัดผลประเมินผล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครื่องมือวัดผล ประเมินผลผู้เรียนและมีการนำแบบทดสอบในระดับชาติและนานาชาติมาใช้ในการประเมินผู้เรียนเพื่อเทียบเคียงมาตรฐาน

4.1.2.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศตยาปาปณิกสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครู ให้ครูวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้พร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ครูเข้ารับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการใช้สื่อ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจัดหาคอมพิวเตอร์ สื่อ มัลติมีเดียที่ทันสมัย สัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูลและหาความรู้ของผู้เรียน และจัดการประกวดแข่งขันกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการแข่งขันและเรียนรู้ให้มากขึ้น

4.1.2.5 ด้านการนิเทศการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศตยาปาปณิกสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และของสถานศึกษา มีการให้ความรู้กับผู้บริหารนิเทศก่อนการนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการนิเทศ มีคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ มีเครื่องมือนิเทศ ปฏิทินและกำหนดการนิเทศ มีรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน เน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและแบบมีส่วนร่วม มีผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ หรือศึกษานิเทศก์เข้าร่วมการนิเทศเพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลย้อนกลับในการนิเทศ เพิ่มเติมหลังเสร็จสิ้นการนิเทศ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการนิเทศร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนาการนิเทศให้ดีขึ้น เสริมแรงหรือให้รางวัลกับผู้รับการนิเทศเมื่อดำเนินการนิเทศได้บรรลุตามเป้าหมาย มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการนิเทศให้ดีขึ้นและรายงานผลการนิเทศให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการนิเทศในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศตยาปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทศตยาปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้มีการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 การศึกษาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามคุณูปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักคุณูปาปณิกสูตรในการบูรณาการบริหารงานวิชาการโดยมีการใช้หลัก 3 ประการของหลักคุณูปาปณิกสูตร คือ 1) จักขุมา การมีปัญญามองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน 2) วิรูโร การจัดการธุระได้ หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะทาง 3) นิสสยสัมปันโน การพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี จึงทำให้เกิดความเป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการได้ สอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2549) ที่ได้กล่าวว่าหลักคุณูปาปณิกสูตรเป็นหลักธรรมที่จะช่วยให้นักบริหารสามารถบริหารงานได้สำเร็จจุล่งด้วยดี ซึ่งประกอบไปด้วย จักขุมา การมีปัญญามองการณ์ไกล วิรูโร สามารถจัดการธุระได้ และนิสสยสัมปันโน การพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี สอดคล้องกับทง ทศไกร (2561) ที่พบว่าการมีวิสัยทัศน์จะทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจที่จะก้าวไปสู่อนาคต ทำให้บุคลากรทำงานและมีมาตรฐานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียน โดยผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีอุดมการณ์ ยึดมั่นในคุณธรรม ประพฤติตนน่าเคารพนับถือมีคุณธรรม จริยธรรมมีความรับผิดชอบในทุกสถานการณ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระมหาวชิระนันท (2565) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนจะทำ

หน้าที่ที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีถ้ามีคุณลักษณะ ๓ ของหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร คือจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) วิจิโร (จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน) และนิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ดังนั้นการบริหารวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารงานวิชาการที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา คือ การบริหารงานวิชาการในด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นต้น

5.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นและผู้เรียน ใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน พัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ตรงตามความต้องการ มีความต่อเนื่อง และทันสมัยอยู่เสมอ มีการพัฒนาครูในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เทียบเคียงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เทียบเคียงกับมาตรฐานสากล เน้นการพัฒนาสมรรถนะให้เกิดกับผู้เรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนที่หลากหลาย ใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ให้ครูพัฒนาตนเองให้เกิดความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกวด แข่งขันทางวิชาการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อยู่เสมอ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานในการดำเนินการวัดผล ประเมินผล มีระเบียบการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีปฏิทินการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา มีการวิเคราะห์ผลการประเมินของผู้เรียน และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน วัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ใช้แอปพลิเคชันช่วยในการวัดผลประเมินผลผู้เรียน วัดผลประเมินผลตรงตามศักยภาพของผู้เรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวัดผลประเมินผล และมีการนำแบบทดสอบในระดับชาติและนานาชาติมาใช้ในการประเมินผู้เรียนเพื่อเทียบเคียงมาตรฐาน 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครู พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้พร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ครูพัฒนาตนเองในการพัฒนาสื่อเทคโนโลยี สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจัดหาคอมพิวเตอร์ สื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัย สัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูลและศึกษาหาความรู้ของผู้เรียน และจัดการประกวดแข่งขันกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี

ความสามารถในการแข่งขันและเรียนรู้ให้มากขึ้น และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและของสถานศึกษา มีคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ มีเครื่องมือนิเทศ ปฏิทินและรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน เน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีการให้ข้อมูลย้อนกลับในการนิเทศ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการนิเทศร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาการนิเทศ มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการนิเทศ และรายงานผลการนิเทศให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าถ้าจะพัฒนาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศจะต้องมีการบูรณาการหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรเข้าไปในการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาด้วยจึงจะทำให้การบริหารงานวิชาการก้าวไปสู่ความเป็นเลิศได้ สอดคล้องกับ Sunthon Saikham et al. (2021) ที่กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนควรพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนให้ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การเรียนการสอนควรใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมคอมพิวเตอร์สมัยใหม่ ควรส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและระบบเทคโนโลยีการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโสและคณะ (2565) ที่พบว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิดที่มีวิสัยทัศน์ในการวางนโยบายในการบริหารทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กำหนดโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับพระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม (เสียงเหี้ย) และคณะ (2563) ที่พบว่าผู้บริหารจะต้องใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนของสถานศึกษา สอดคล้องกับสัมฤทธิ์ กางเพ็งและคณะ (2567) ที่กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการต้องเน้นการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบแผนจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผลอยู่เสมอ นิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนรู้ของครูเป็นระยะ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมถึงสอดคล้องกับฉัตรนภัส แพทย์สิทธิ์ (2566) ที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน หัวใจที่นำไปสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษานั้น คือ การบริหารงานวิชาการซึ่งประกอบไปด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ และ 9) การสร้างเครือข่ายวิชาการ และยังมีความสอดคล้องกับพรพิมล แก้วอ่อน (2564) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีสามารถในการสร้างทีมงาน (Teamwork) เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมกำหนดเป้าหมาย ร่วมวางแผนงานของโรงเรียน ร่วมกำหนดกฎหรือกติกาการอยู่ร่วมกัน ผู้บริหารต้องเข้าใจพฤติกรรมของบุคลากรแต่ละคน ซึ่งจะทำให้การมอบหมายงานภาระหน้าที่ได้ตรงกับงานตรงกับความรู้ ประสบการณ์ (Put the right man on the right job) รวมถึงหากมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งงานใหม่หรือเกิดกระบวนงานใหม่ ต้องพัฒนาค้นหาให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นโดยจัดฝึกอบรมสัมมนา อบรม ฯลฯ ผู้บริหารควรมีทักษะในการสร้างแรงจูงใจ (work motivation) ที่จะให้บุคลากรมี

แรงผลักดัน มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน โดยการส่งเสริมสนับสนุน ให้บุคลากรทำงานโดยที่ไม่รู้สึกที่กำลังถูกบังคับให้ทำ เต็มใจทำโดยไม่ต้องออกคำสั่ง ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความรักความสามัคคีในสถานศึกษา และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีให้เกิดในสถานศึกษานั้นด้วย

จากการอภิปรายผลการวิจัย สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎี ปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จะต้องมีการดำเนินงานวิชาการใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษา โดยมีการบูรณาการหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร 3 ประการ คือ 1) จักขมา การมีปัญญามองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน 2) วิธูโร การจัดการธุระได้ หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะทาง 3) นิสสยสัมปันโน การพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานของสถานศึกษาเกิดความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร เพื่อให้การบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

6.1.2 สถานศึกษา ควรมีการพัฒนาคู่มือการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร เพื่อใช้ขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

6.1.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรไปใช้ในการพัฒนาครูและผู้เรียนของสถานศึกษาตนเองเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการตามบริบทของสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศโดยใช้หลักทฤษฎีปาปณิกสูตรบูรณาการในการพัฒนางานเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน

6.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีกำหนดเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อช่วยให้การพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษามีความเป็นเลิศต่อไป

6.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความโดดเด่นและเป็นแบบอย่างที่ดี (Best practice) เพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษามีความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา

6.3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับขนาดของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ

6.3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานในด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศตามหลักทฤษฎีปาปนิคุตร

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรนภัส แพทย์สิทธิ์. (2566). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท

4 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. บัณฑิต

วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชุติกายุจน์ หลวงแสน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก

จังหวัดอุดรธานี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ทง ทศไกร. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิคุ

สูตร ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคุ

ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ

นครสวรรค์ เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์). (2566). ภาวะผู้นำทางการศึกษา Educational Leadership.

ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์). (2565). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4

ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วารสารสันติศึกษา

ปริทรรศน์ มจร, 10(3), 1031-1046.

พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชะมโน (เสียงทิพย์) และคณะ. (2563). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม.

Journal of Buddhist Education and Research: JBER, 6(2), 370-382.

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิมลนชัย ชยวฑฒโน. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 8(2), 1-13.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็งและคณะ. (2567). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. *Journal of Buddhist Education and Research: JBER*, 10(2), 16-33.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุภัค ตรังรัตนจิต. (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคกลาง. *บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Sunthon Saikham et al. (2021). Educational Administration of Buddhist Schools under OBCP. *PSYCHOLOGY AND EDUCATION*, 58(3), 4210-4212.